

УДК 81'373'232.1'611=161.2

ПРАДІД Юрій – доктор філологічних наук, професор, Сімферополь, Україна (pradid1@rambler.ru)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5842-9227>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.51.14>

Бібліографічний опис статті: Прадід, Ю. (2022). Типологія українських прізвищ та імен (на матеріалі прізвищ моїх однокурсників по педучилищу). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»*, 51, 109–118, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.51.14>

ТИПОЛОГІЯ УКРАЇНСЬКИХ ПРІЗВИЩ ТА ІМЕН (НА МАТЕРІАЛІ ПРІЗВИЩ МОЇХ ОДНОКУРСНИКІВ ПО ПЕДУЧИЛИЩУ)

Анотація. Стаття присвячена вивченню мікросистеми прізвищ та імен моїх однокурсників по Самбірському педагогічному училищі (нині коледжу), що на Львівщині, випускників 1975 р. У статті проаналізовано доробок українських мовознавців у галузі вивчення теоретичних і практичних проблем прізвищ та імен (праці В. О. Горпинича, Л. Т. Масенко, А. М. Поповського, Ю. К. Редька, М. Л. Худаша та ін.), їх лексикографічного опрацювання (праці В. О. Горпинича, А. М. Зосимова, Ю. М. Новикової, Ю. К. Редька, Л. Г. Скрипник і Н. П. Дзятківської та ін.). Зазначено, що потреба в комплексному дослідженні прізвищ та імен окремих соціальних груп становить інтерес для дослідників історичної та зіставної ономастики.

Встановлено, що майже половина прізвищ моїх однокурсників утворена від власних імен та їхніх діалектних форм: Калина – Калинич, Петро – Петришин, Степан – Степанюк, Юрко (варіант імені Юрій) – Юркевич, Юсип (варіант імені Йосип) – Юсипович, інші – від назв флори і фауни: слива – Сливар, явір – Яворська, лев – Левицька; родинних зв'язків: піп – Попович (син попа), дід – Прадід і т. д.

Доведено, що більшість прізвищ моїх однокурсників утворено суфіксальним способом за допомогою словотворчих суфіксів: **-ович:** Войт-а – Войт-ович, піп – П(і/о)п-ович, Юсип – Юсип-ович; **-чак:** сиплив-ий – Сиплив-чак, копит-о – Копит-чак; **-анськ-:** висок-ий – Височ-анськ-а, ольх-а – Оль(х/ш)-анськ-а; **-к-:** гнида – Гнид-к-а, Комарник-и – Комарни(к/ць)-к-а та ін. Чотири прізвища утворено безафіксним: Варєга, Денека, Качмар, Кикош, одне – префіксальним способом: дід – Пра-дід.

Серед моїх однокурсників по Самбірському педагогічному училищі, випускників 1975 р., поширено 17 імен, 3 – чоловічих (Михайло – 2, Василь та Юрій – по одному) й 14 – жіночих (Галина – 5, Марія – 4, Ярослава – 3, Ганна, Любов і Катерина – по 2, Ольга, Надія, Наталія, Ірина, Євгенія, Стефанія, Любомира та Люся – по одному).

Зазначено, що потребують комплексного вивчення прізвища та імена таких соціальних груп з інших регіонів України, зокрема в порівняльному аспекті.

Ключові слова: прізвище, ім'я, прізвища моїх однокурсників, імена моїх однокурсників, мотивація прізвищ, творення прізвищ, суфіксальний спосіб.

PRADID Yuri – Doctor of Philological Sciences, Professor, Simferopol, Ukraine (pradid1@rambler.ru)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5842-9227>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.51.14>

To cite this article: Pradid, Yu. (2022). Typolohiia ukrainiskykh prizvyshch ta imen (na materialy prizvyshch moikh odnokursnykiv po peduchylyshchu) [Typology of ukrainian surnames and first names (based on the surnames of my classmates)]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia «Filolohiia» – Problems of Humanities.*

“Philology” Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 51, 109–118, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.51.14> [in Ukrainian].

TYPOLOGY OF UKRAINIAN SURNAMES AND FIRST NAMES (BASED ON THE SURNAMES OF MY CLASSMATES)

Summary. The article deals with the study of the surnames and first names microsystem of my classmates at the Sambor Pedagogical School in Lviv region, graduates of 1975. The article analyzes the achievements of Ukrainian linguists in theoretical and practical studying of surnames and names problems (works of V. A. Gorpinich, L. T. Masenko, A. M. Popovsky, Yu. K. Redko, M. L. Chudash, etc.), their lexicographic works (V. A. Gorpinich, A. M. Zosimov, Yu. M. Novikova, Yu. K. Redko, L. G. Skrypnyk and N. P. Dzyatkovskaya, etc.). It is noted that the need of the comprehensive surnames and names of individual social groups study in general, and specific localities in particular, is of interest to the researchers of historical and comparative onomastics.

It is established that almost half of the surnames of my classmates are formed from proper names and their dialect forms: Kalina – Kalinich, Petro – Petrishin, Stepan – Stepanyuk, Yurko (variant of the name Yuriy) – Yurkevich, Yusip (variant of the name Joseph) – Yusypovich, the rest – from the names of flora and fauna: Sliva – Slivar, Yavir – Yavorskaya, Lev – Levitskaya; family's ties: Pip – Popovich, Did – Pradid, etc.

Most of the surnames of my classmates is proved to be formed in a suffix way using word-forming suffixes: **-ovich**: Voyt-a – Voyt-vich, pip-Pop-ovich, Yusip – Yusip-vich; **-chuck**: sipliv-y – Sipliv-chuck, kopi-ta – kopit-chuck; **-ansk-**: Vysok-y – Vysok-ansk-a, olkh-a – Olsh-ansk-a; **-k-**: gnid-a – Gnid-k-a, Komarnik-i – Komarnits-k-a and others. Four surnames are formed without affix: Varega, Deneka, Kachmar, Kikosh, one-in the prefix way: did – Pra-did.

17 names are popular among my classmates: 3 – male (Mikhaylo – 2, Vasyl and Yuriy – one each) and 14 – female (Galina – 5, Maria – 4, Yaroslava – 3, Ganna, Lyubov and Katerina – 2 each, Olga, Nadiya, Nataliya, Irina, Yevgenia, Stefania, Lubomira and Lyusya – one each).

It is noted that the surnames and names of similar social groups in other regions of Ukraine require a comprehensive study, including in a comparative aspect.

Key words: last name, first name, surnames of my classmates, first names of my classmates, surnames motivation, forming of surnames, suffix method.

Постановка наукової проблеми. Українська та зарубіжна лінгвістика досягла добрих здобутків на теренах дослідження прізвищ та імен, але є ще й чимало нерозв'язаних проблем. Одна з них – дослідження прізвищ та імен певних соціальних груп. У пропонованій розвідці здійснена спроба дослідити мотиваційні та словотвірні особливості прізвищ, а також поширеність імен серед моїх однокласників – випускників Самбірського педагогічного училища 1975 р. (далі ВП-1975).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед найважливіших монографічних праць, присвячених проблемам антропоніміки, що побачили світ у ХХІ ст., треба назвати праці В. О. Горпинича, Л. О. Кравченко, А. М. Поповського та деякі ін., низку статей Ю. Ф. Прадіда, як-от: «Патронімічні прізвища (на матеріалі українських варіантів християнських імен) (Прадід, 2021), «Матронімічні прізвища (на матеріалі укра-

їнських варіантів християнських імен) (Прадід, 2022-1) та ін.

Антропоніміці тих чи тих населених пунктів присвячені праці невідомого автора «Антропонімікон села Бурімки Ічнянського району Чернігівської області», уміщеній на одному із сайтів інтернету (Антропонімікон), Ю. Ф. Прадіда «Типологія прізвищ жителів с. Либохори Стрийського району на Львівщині» (Прадід, 2022-2) та деякі ін.

Важлива робота проведена українськими вченими в ХХІ ст. і щодо лексикографічного опрацювання антропонімічного матеріалу взагалі та окремих регіонів зокрема. Найперше слід назвати праці В. О. Горпинича, В. М. Демченка та І. П. Лопушинського, А. М. Зосимова, І. А. Корнієнко, Ю. М. Новикової, Л. Г. Скрипник і Н. П. Дзятківської, І. І. Трійняка та деякі ін.

Однак треба зазначити, що основи української ономастики як окремої лінгвістич-

ної дисципліни були закладені ще в II пол. XX ст. у працях І. О. Варченка, Л. Т. Масенко, Ю. К. Редька, М. Л. Худаша та інших учених¹.

Мета дослідження – провести комплексний аналіз прізвищ та імен ВП-1975.

Досягнення цієї мети передбачає розв'язання таких завдань: 1) узагальнити доробок українських мовознавців із проблем вивчення прізвищ та імен мешканців України; 2) систематизувати прізвища та імена ВП-1975; 3) пояснити походження прізвищ ВП-1975 на основі наукових джерел; 4) визначити способи їх творення.

Виклад матеріалу. ВП-1975 представляли три області України: Львівщину (27 осіб), Хмельниччину (2 особи), Івано-Франківщину (1 особа) (дет. про регіональну характеристику ВП-1975 див. табл. 1).

Таблиця 1
Регіональна характеристика ВП-1975

	Область, район*	К-ть
1	Львівська	27
1.1	Старосамбірський	9
1.2	Турківський	9
1.3	Сколівський	4
1.4	Городоцький	1
1.5	Стрийський	1
1.6	Дрогобицький	1
1.7	Жидачівський	1
1.8	Самбірський	1
2	Хмельницька	2
2.1	Вінковецький	1
2.2	Ізяславський	1
3	Івано-Франківська	1
3.1	Рогатинський	1
	Всього	30

* За основу взято адміністративно-територіальний устрій України до реформи 2020 р.

За даними сайту «Рідні» серед найпоширеніших прізвищ України, які налічують понад п'ять тисяч носіїв, значаться лише прізвища ВП-1975 *Попович* (28 729 носіїв, 43 місце), *Волошин* (19 745 носіїв, 98 місце), *Левичька* (8 901 носій, 326 місце), *Яворська* (8 764 носії, 335 місце), *Терещук* (5 730 носіїв, 602 місце), а серед найменш поширених, які налічують менше ніж 100 носіїв, – *Сиротяк* (92 носії, 47 694 місце), *Страдомська* (86 носіїв, 50 370

місце), *Кикош* (63 носії, 64 165 місце), *Сипливчак* (52 носії, 74 441 місце), *Варега* (45 носіїв, 82 017 місце)² (дет. про кількість носіїв прізвищ серед ВП-1975, мешканців України, їх місце в загальному списку мешканців України див. табл. 2).

Докладніше про прізвища ВП-1975.

Цікаво, що в с. Кривка Турківського району поширені одразу два прізвища, які є найменш поширеними в Україні та які представлені серед ВП-1975 – *Варега* та *Сипливчак*. Що стосується прізвища *Варега*, то 11 їхніх носіїв із 45 мешкають на Львівщині, з них 4 – у Турківському районі³. Щодо прізвища *Сипливчак*, то 19 носіїв із 52 мешкають на Львівщині, з них 5 – у Турківському районі⁴.

Ще два прізвища ВП-1975, уродженок с. Біличі Старосамбірського району, теж малопоширені в Україні: *Кикош* і *Страдомська*. Із 63 носіїв прізвища *Кикош*, що мешкають в Україні, лише 3 мешкають на Західній Україні, зокрема в с. Біличі Старосамбірського району⁵. Із 86 носіїв прізвища *Страдомська*, що мешкають в Україні, кожен четвертий проживає на Львівщині, з них 10 – мешканки Старосамбірського району⁶.

Тепер про інші прізвища ВП-1975:

1) *Сиротяк*, уродженець с. Коростів Сколівського району. Із 92 носіїв цього прізвища, що мешкають в Україні, 45 осіб проживає на Львівщині, з них 10 – на Сколівщині⁷;

2) *Гнидка*, уродженець с. Зарічне Жидачівського району. Із 122 носіїв цього прізвища, що мешкають в Україні, 62 особи проживають на Львівщині, з них 45 – на Жидачівщині, у т. ч. 18 – у с. Зарічному⁸;

² На сайті «Популярні прізвища та імена України : Популярність прізвищ» теж зазначено кількість прізвищ та їх місце в загальному списку мешканців України, але ці дані, як стверджують самі автори сайту, є приблизними.

³ <https://ridni.org/karta/%D0%B2%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%B3%D0%B0>.

⁴ <https://ridni.org/karta/%D1%81%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BA>.

⁵ <https://ridni.org/karta/%D0%BA%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D1%88>.

⁶ <https://ridni.org/karta/%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0>.

⁷ <https://ridni.org/karta/%D1%81%D0%B8%D1%80%D0%BE%D1%82%D1%8F%D0%BA>.

⁸ <https://ridni.org/karta/%D0%B3%D0%BD%D0%B8%D0%B4%D0%BA%D0%B0>.

¹ Докладний огляд наукових праць українських учених, присвячених вивченню різноманітних аспектів українських прізвищ та їх лексикографічного опрацювання див. (Прадід, 2021).

Таблиця 2

**Кількість носіїв прізвищ серед ВП-1975, мешканців України,
їх місце в загальному списку мешканців України**

	<i>Прізвище</i>	<i>К-ть носіїв у групі</i>	<i>К-ть носіїв в Україні</i>	<i>Місце в списку серед мешканців України</i>
1	Кикош	2	63	64 165
2	Попович	1	28 729	43
3	Волошин	1	19 745	98
4	Степанюк	1	12 044	218
5	Левицька	1	8 901	326
6	Яворська	1	8 764	335
7	Войтович	1	8 687	340
8	Терещук	1	5 730	602
9	Петришин	1	4 643	805
10	Качмар	1	3 105	1 330
11	Юркевич	1	2 443	1 799
12	Комарницька	1	2 092	2 168
13	Калинич	1	2 064	2 198
14	Ольшанська	1	1 358	3 569
15	Федів	1	1 274	3 816
16	Височанська	1	830	5 958
17	Павліш	1	540	9 183
18	Денека	1	468	10 604
19	Юськова	1	368	13 426
20	Копитчак	1	292	16 874
21	Сливар	1	272	17 964
22	Євчинець	1	171	27 849
23	Юсипович	1	146	31 997
24	Прадід	1	142	32 169
25	Гнидка	1	122	37 230
26	Сиротяк	1	92	47 694
27	Страдомська	1	86	50 370
28	Сипливчак	1	52	74 441
29	Варега	1	45	82 217

3) *Прадід*, уродженець с. Либохора Сколівського району. Із 142 носіїв цього прізвища, що мешкають в Україні, 36 осіб проживає на Львівщині, з них 21 – на Сколівщині, у т. ч. 20 – у с. Либохора⁹;

5) *Юсипович*, уродженка с. Явора Турківського району. Із 146 носіїв цього прізвища, що мешкають в Україні, 117 осіб проживає на Львівщині, з них 84 – на Турківщині, у т. ч. 64 – у с. Явора¹⁰;

6) *Євчинець*, уродженка с. Жупани Сколівського району. Із 171 носія цього прізвища, що мешкають в Україні, лише 29 осіб проживає на Львівщині, з них 23 – на Сколівщині, у т. ч. 14 – у с. Жупани¹¹;

7) *Сливар*, уродженець с. Нижня Яблунька Турківського району. Із 272 носіїв цього прізвища, що мешкають в Україні, 201 особа проживає на Львівщині, з них 143 – на Турківщині, у т. ч. 110 – у с. Нижня Яблунька¹²;

8) *Копитчак*, уродженка м. Турка. Із 292 носіїв цього прізвища, що мешкають в Україні, 219 осіб проживає на Львівщині, з них 153 – на Турківщині, у т. ч. 61 – у м. Турка¹³;

9) *Юськова*, уродженка с. Калюсик Віньковецького району Хмельницької обл. Із 368 носіїв цього прізвища, що мешкають в Україні, 78 осіб проживає на Хмельниччині, з них 15 – на Віньковеччині¹⁴;

⁹ <https://ridni.org/karta/%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B4%D1%96%D0%B4>.

¹⁰ <https://ridni.org/karta/%D1%8E%D1%81%D0%B8%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87>.

¹¹ <https://ridni.org/karta/%D1%94%D0%B2%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%8> с.

¹² <https://ridni.org/karta/%D1%81%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%80>.

¹³ <https://ridni.org/karta/%D0%BA%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%82%D1%87%D0%B0%D0%BA>.

¹⁴ <https://ridni.org/karta/%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%BA%D0%B0>.

10) *Денека*, уродженка с. Губичі Старосамбірського району. Із 468 носіїв цього прізвища, що мешкають в Україні, 176 осіб проживає на Львівщині, з них усього 12 – на Старосамбірщині¹⁵;

11) *Павліш*, уродженка с. Гуманець Старосамбірського району. Із 543 носіїв цього прізвища, що мешкають в Україні, 293 особи проживають на Львівщині, з них 100 – на Старосамбірщині¹⁶;

12) *Височанська*, уродженка с. Мохнате Турківського району. Із 830 носіїв цього прізвища, що мешкають в Україні, 259 осіб проживає на Львівщині, з них 90 – на Турківщині¹⁷;

13) *Федів*, уродженка с. Задеревці Стрийського району. Із 1 274 носіїв цього прізвища, що мешкають в Україні, 399 осіб проживає на Львівщині, з них усього 17 – на Стрийщині¹⁸;

14) *Ольшанська*, уродженка с. Лішні Дрогобицького району. Із 1 358 носіїв цього прізвища, що мешкають в Україні, усього 63 особи проживають на Львівщині, з них 16 – на Миколаївщині¹⁹;

15) *Калинич*, уродженка с. Нижнє Турківського району. Із 2 064 носіїв цього прізвища, що мешкають в Україні, усього 184 особи проживають на Львівщині, з них 49 – на Турківщині²⁰;

16) *Комарницька*, уродженка с. Комарники Турківського району. Із 2 092 носіїв цього прізвища, що мешкають в Україні, усього 755 осіб проживає на Львівщині, з них 289 – на Турківщині, у т. ч. 133 – у с. Комарники²¹;

17) *Юркевич*, уродженка с. Гуманець Старосамбірського району. Із 2 443 носіїв цього прізвища, що мешкають в Україні,

429 осіб проживає на Львівщині, з них усього 17 – на Старосамбірщині²²;

18) *Качмар*, уродженка с. Грушатичі Старосамбірського району. Із 3 105 носіїв цього прізвища, що мешкають в Україні, 2 021 особа проживає на Львівщині, з них 140 – на Старосамбірщині²³;

19) *Петришин*, уродженка с. Помонята Рогатинського району Івано-Франківської обл. Із 4 643 носіїв цього прізвища, що мешкають в Україні, 597 осіб проживає на Івано-Франківщині, з них лише 27 – на Рогатинщині²⁴;

20) *Терещук*, уродженка с. Ісаїв Турківського району. Із 5 730 носіїв цього прізвища, що мешкають в Україні, усього 181 особа проживає на Львівщині, з них лише 8 – на Турківщині²⁵;

21) *Войтович*, уродженка с. Верхівці Самбірського району. Із 8 687 носіїв цього прізвища, що мешкають в Україні, 2 291 особа проживає на Львівщині, з них 142 – на Самбірщині²⁶;

22) *Яворська*, уродженка с. Бусовисько Старосамбірського району. Із 8 764 носіїв цього прізвища, що мешкають в Україні, 1 751 особа проживає на Львівщині, з них 188 – на Старосамбірщині²⁷;

23) *Левицька*, уродженка с. Бучали Городоцького району. Із 8 901 носія цього прізвища, що мешкають в Україні, 1 592 особи проживають на Львівщині, з них 30 – на Городочині²⁸;

24) *Степанюк*, уродженка с. Белиженці Ізяславського району Хмельницької обл. Із 12 044 носіїв цього прізвища, що мешкають в Україні, лише 971 особа проживає на Хмельниччині, з них 113 – на Ізяславщині²⁹;

¹⁵ <https://ridni.org/karta/%D1%81%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%80>.

¹⁶ <https://ridni.org/karta/%D0%BF%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D1%88>.

¹⁷ <https://ridni.org/karta/%D0%B2%D0%B8%D1%81%D0%BE%D1%87%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0>.

¹⁸ <https://ridni.org/karta/%D1%84%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B2>.

¹⁹ <https://ridni.org/karta/%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%88%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0>.

²⁰ <https://ridni.org/karta/%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D1%87>.

²¹ <https://ridni.org/karta/%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0>.

²² <https://ridni.org/karta/%D1%8E%D1%80%D0%BA%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87>.

²³ <https://ridni.org/karta/%D0%BA%D0%B0%D1%87%D0%BC%D0%B0%D1%80>.

²⁴ <https://ridni.org/karta/%D0%BF%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%B8%D1%88%D0%B8%D0%BD>.

²⁵ <https://ridni.org/karta/%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%89%D1%83%D0%BA>.

²⁶ <https://ridni.org/karta/%D0%B2%D0%BE%D0%B9%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87>.

²⁷ <https://ridni.org/karta/%D1%8F%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0>.

²⁸ <https://ridni.org/karta/%D0%BB%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0>.

²⁹ <https://ridni.org/karta/%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D1%8E%D0%BA>.

25) *Волошин*, уродженка с. П'ятнич Старосамбірського району. Із 19 745 носіїв цього прізвища, що мешкають в Україні, лише 2 629 осіб проживає на Львівщині, з них 342 – на Старосамбірщині³⁰;

26) *Попович*, уродженка с. Сможе Сколівського району. Із 28 729 носіїв цього прізвища, що мешкають в Україні, лише 2 100 осіб проживає на Львівщині, з них 118 – на Сколівщині³¹.

Учені не раз звертали увагу на те, що значна частина українських прізвищ утворена від українських варіантів християнських імен (Варченко, 1968; Прадід, 2021, 2002-1; Редько, 1968, с. 34–35). Сказане повною мірою стосується і прізвищ ВП-1975, бо кожне третє прізвище утворено від імен, зокрема чоловічих імен: *Петро*, *Павло* і *Степан*: *Петришин*, *Павлиш* і *Степанюк*; *Юрко* (варіант імені *Юрій*) – *Юркевич*, *Федя* (варіант імені *Федір*) – *Федів*, *Юсько* (від розм. *Юсько*, яке в одних регіонах співвідноситься з іменем Юсип, Йосип, в інших – з іменами *Юрій* та *Юхим*³²) – *Юськова*, *Войта* або *Войто* (від слов. імені *Войта* або *Войто*³³) – *Войтович*, *Юсип* (від імені *Юсип*, співвідносного з бібл. іменем *Йосип*³⁴) – *Юсипович*, *Терех* (від здрібнілої форми імені *Терентій*³⁵) – *Терещук* і тільки два жіночих: *Калина* – *Калинич*, *Єва* – *Євчинець*.

Інші прізвища ВП-1975 утворені від назв:

1) флори і фауни: *Ольшанська* (пол. *olcha*, укр. вільха), *Сливар* (слива), *Яворська* (явір); *Левецька* (лев); *Гнидка* (гнида);

³⁰ <https://ridni.org/karta/%D0%B2%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D1%88%D0%B8%D0%BD>.

³¹ <https://ridni.org/karta/%D0%BF%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87>.

³² <https://ridni.org/karta/%D1%8E%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0>.

³³ <https://ridni.org/karta/%D0%B2%D0%BE%D0%B9%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87>.

³⁴ <https://ridni.org/karta/%D1%8E%D1%81%D0%B8%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87>.

³⁵ <https://www.google.com/search?q=%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%89%D1%83%D0%BA+%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F+%D0%BF%D1%80%D1%96%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%89&oq=%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%89%D1%83%D0%BA+%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D1%8F&aqs=chrome.l.69i57j33i10i160l3.11867j0j4&sourceid=chrome&ie=UTF-8>.

2) родинних зв'язків: *Попович* (син попа), *Прадід* (батько діда або баби), *Євчинець*, *Єва* – *Євчин* – *Євчинець* (внук *Єви*, бо син *Євчин*);

3) за місцем походження: *Комарницька* (виходець із села Комарники Самбірського району на Львівщині);

4) частин тіла тварини: *Копитчак* (копита);

5) наслідків певних природних процесів: *Волошин* (від заст. слова *волох* 'волос на тілі людини' (Словник української мови, т. 1, с. 733);

6) особи: *Качмар* – *качмар* (від ст.-пол. *karczmarz* 'хазяїн'³⁶);

7) соціального становища: *Сиротяк* (сирота);

8) предмета: *Варега* – *варега* (запозич. зі ст.-рос. *варега* 'в'язана або хутряна рукавиця' (Славутич, 2012, с. 18);

9) стану людини: *Страдомська* (*страда* 'знавати фізичних або моральних мук') (Словник української мови, т. 9, с. 746);

10) певних понять: *Сипливчак* (*сиплий* 'приглушено-хриплий; в якому чується легке шипіння і присвистування (про голос, звуки чого-небудь)' (Словник української мови, т. 9, с. 195);

11) місця в просторі: *Кикош* (від угор. *kikosh* 'гавань'³⁷)

Не вдалося встановити походження прізвища *Денека*, яке поширене у 23 країнах світу, на всіх континентах, зокрема, у Євразії (Польща, 727 носіїв), Африці (Кот-д'Івуар, 649 носіїв), Північній Америці (США, 182 носії), Південній Америці (Бразилія, 66 носіїв), Австралії (3 носії)³⁸.

Зрозуміло, що абсолютна більшість прізвищ ВП-1975, за даними сайту «Рідні», мають прізвища, які є найпоширенішими на Західній Україні: *Гнидка*, *Качмар*, *Копитчак*, *Павлиш*, *Сиротяк*, *Сливар*, *Юсипович* та деякі інші.

Основним способом творення прізвищ ВП-1975 є суфіксальний.

³⁶ <https://www.analizfamilii.ru/Kachmar/proishozhdenie.html>.

³⁷ <https://istorya-familii.ru/story.php?name=%D0%9A%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D1%88>.

³⁸ <https://xn--80aqaane8c.com/%D1%84%D0%B0%D0%BC%D0%B8%D0%BB%D0%B8%D1%8F-deneka>.

Прізвища ВП-1975 утворено за допомогою таких словотворчих суфіксів³⁹:

– *-ович*: *ніп* – *П(і/о)п-ович*, *Войт-а* – *Войт-ович*, *Юсип* – *Юсип-ович*;

– *-чак*: *копит-о* – *Копит-чак*; *сиплив-ий* – *Сиплив-чак*;

– *-анськ-*: *висок-ий* – *Висо(к/ч)-анськ-а*, *ольх-а* – *Оль(х/ш)-анськ-а*;

– *-к-*: *гнід-а* – *Гнід-к-а*, *Комарник-и* – *Комарни(к/ць)-к-а*;

– *-ів*: *Фед-я* (від *Федір*) – *Фед-ів*;

– *-чук*: *Терех* (від *Терентій*) – *Тере(х/ш+ч)ук*;

– *-ич*: *Калин-а* – *Калин-ич*;

– *-ар*: *слив-а* – *Слив-ар*;

– *-омськ-*: *страд-ати* – *Страд-омськ-а*;

– *-ишин*: *Петр-о* – *Петр-ишин*;

– *-ин*: *волох* – *Воло(х/ш)-ин*;

– *-иш*: *Павл-о* – *Павл-иш*;

– *-ець*: *Єв-а* – *Євчин* – *Євчин-ець*;

– *-ицьк-*: *лев* – *Лев-ицьк-а*;

– *-ов-*: *Юськ-о* – *Юськ-ов-а*;

– *-ськ-*: *явір* – *Яв(і/о)р-ськ-а*;

– *-евич*: *Юрк-о* – *Юрк-евич*;

– *-юк-*: *Степан* – *Стаепан-юк*;

– *-як-*: *сирот-а* – *Сирот-як*.

Префіксальним способом утворено прізвище *Пра-дід* (від апелятива *дід*), безафіксним – *Варега*, *Денека*, *Качмар*, *Кикош* (2) (дет. про способи творення прізвищ ВП-1975 та їх кількісний склад див. табл. 3).

Прізвища ВП-1975 утворені не лише від іменникових (*лев* – *Левицька*, *копито* – *Копитчак*, *Степан* – *Степанюк*, *Юсько* – *Юськова* та ін.), але й від прикметникових (*сиплий* – *Сипливчак*, *високий* – *Височанська*), дієслівних (*страдати* – *Страдомська*) основ.

Тепер про імена ВП-1975, яких нараховується 17, 3 – чоловічих (*Михайло* – 2, *Юрій* і *Василь* – по одному) та 14 – жіночих (*Галина* – 5, *Марія* – 4, *Ярослава* – 3, *Ганна*, *Любов* і *Катерина* – по 2, *Євгенія*, *Ірина*,

³⁹ Слід розрізняти суфікс як морфему і словотворчий суфікс. Морфемний суфікс – це мінімальна значуща частина слова, словотворчий суфікс – значуща частина слова, яка служить для творення нових слів. Словотворчий суфікс в одному випадку може дорівнювати морфемному суфіксу, в іншому – поєднувати дві мінімальні значущі частини слова: *Копит-чак*, *Фед-ів*, *Павл-юк*, *Слив-ар* тощо та *Височ-анськ-а* (*Височ-ан-ськ-а*), *Страд-омськ-а* (*Страд-ом-ськ-а*) (дет. Про морфемний і словотворчий суфікси див.: (Український словотвір).

Таблиця 3

Способи творення прізвищ ВП-1975 та їх кількісний склад

	Способи творення	К-ть
1	Безафіксальний	5
2	Префіксальний	1
2.1	пра-	1
3	Суфіксальний	24
3.1	-ович	3
3.2	-анськ-	2
3.3	-к-	2
3.4	-чак	2
3.5	-ів	1
3.6	-чук	1
3.7	-ич	1
3.8	-ар	1
3.9	-омськ-	1
3.10	-ишин	1
3.11	-ин	1
3.12	-іш	1
3.13	-ук(-юк)	1
3.14	-ець	1
3.15	-ицьк-	1
3.16	-ов-	1
3.17	-ськ-	1
3.18	-евич	1
3.19	-ак(-як)	1
	Всього	30

Любомира, *Люся*, *Надія*, *Наталія*, *Ольга*, *Стефанія* – по одному).

Для подальшого аналізу скористаємося матеріалом, розміщеним на сайті «Популярні прізвища та імена України», де подано перелік 100 найпопулярніших чоловічих і жіночих імен мешканців України і вказано приблизну кількість їхніх носіїв.

Серед найпопулярніших чоловічих імен є імена:

1) *Василь*, займає 5 місце в списку найпопулярніших чоловічих імен серед мешканців України, носіями якого є 1 357 889 осіб⁴⁰, серед ВП-1975 – 1 особа;

2) *Михайло*, займає 9 місце в списку найпопулярніших чоловічих імен серед мешканців України, носіями якого є 830 368 осіб, серед ВП-1975 – 2 особи;

3) *Юрій*, займає 11 місце в списку найпопулярніших чоловічих імен серед мешканців України, носіями якого є 605 494 особи, серед ВП-1975 – 1 особа.

⁴⁰ Тут і далі вказано приблизну кількість носіїв імені в Україні із 45 923 233 осіб, які населяли Україну станом на 1 березня 2010 р. (Популярні прізвища та імена України : Популяризм імен : Пояснення).

Серед жіночих імен, які входять в десятку найпопулярніших імен України, є імена:

1) *Марія*, займає 1 місце в списку найпопулярніших жіночих імен серед мешканок України, носіями якого є 2 076 561 особа, серед ВП-1975 – 4 особи;

2) *Ганна*, займає 2 місце в списку найпопулярніших жіночих імен серед мешканок України, носіями якого є 1 723 839 осіб, серед ВП-1975 – 2 особи;

3) *Ольга*, займає 4 місце в списку найпопулярніших жіночих імен серед мешканок України, носіями якого є 1 203 052 особи, серед ВП-1975 – 1 особи;

4) *Галина*, займає 5 місце в списку найпопулярніших жіночих імен серед мешканок України, носіями якого є 1 150 500 осіб, серед ВП-1975 – 5 осіб;

5) *Надія*, займає 7 місце в списку найпопулярніших жіночих імен серед мешканок України, носіями якого є 1 203 052 особи, серед ВП-1975 – 1 особа;

6) *Наталія*, займає 10 місце в списку найпопулярніших жіночих імен серед мешканок України, носіями якого є 893 366 осіб, серед ВП-1975 – 1 особи (дет. про кількість носіїв жіночих імен серед ВП-1975, серед мешканок України та їх місце в загальному списку мешканців України див. *табл. 4*).

Висновки і перспективи дослідження.

Висловлені вище міркування дають підстави зробити такі висновки:

1. Українське мовознавство має добрі здобутки на теренах вивчення теоретичних і практичних проблем антропонімів як у всеукраїнському масштабі взагалі, так і конкретних регіонів зокрема, а також їх лексикографічного опрацювання;

2. Більше половини ВП-1971 є носіями прізвищ, похідних від власних чоловічих імен, особливо непоширених. Далі йдуть прізвища, утворені від назв флори і фауни, родинних зв'язків. Поодинокі випадки походження прізвищ від назв за місцем походження, частин тіла тварини, наслідків певних природних процесів, особи, соціального становища, предмета, стану людини, поняття, місця в просторі;

3. Абсолютна більшість прізвищ ВП-1975 утворені суфіксальним способом здебільшого за допомогою суфіксів *-ович*, *-чак*, *-анськ-*, *-к-* і лише чотири прізвища безафіксальним способом (*Варега*, *Дейнека*, *Качмар*, *Кикош*) та одне префіксальним (*Прадід*);

4. Усі імена ВП-1975, окрім імен *Любомира* і *Люся*, входять у 50 найпопулярніших чоловічих і жіночих імен мешканців України;

Таблиця 4

Кількість носіїв жіночих імен серед ВП-1975, серед мешканок України та їх місце в загальному списку мешканок України

	<i>Ім'я</i>	<i>К-ть носіїв імені серед ВП-1975</i>	<i>К-ть носіїв імені серед мешканок України</i>	<i>Місце в загальному списку мешканок України</i>
1	Галина	5	1 150 500	5
2	Марія	4	2 076 561	1
3	Ярослава	3	52 897	42
4	Ганна	2	1 723 839	2
5	Любов	2	843 004	12
6	Катерина	2	742 176	13
7	Ольга	1	1 203 052	4
8	Надія	1	1 053 039	7
9	Наталія	1	893 366	10
10	Ірина	1	497 302	17
11	Євгенія	1	252 102	24
12	Стефанія	1	53 586	43
13	Любомира*	1	-	-
14	Люся**	1	-	-

* Не входить у число 100 найпоширеніших імен України.

** Не входить у число 100 найпоширеніших імен України.

5. Серед 20 найпопулярніших чоловічих імен України всі чоловічі імена ВП-1975: *Василь* (5 місце), *Михайло* (9 місце), *Юрій* (11 місце). Серед 50 найпопулярніших жіночих імен України шість жіночих імен із чотирнадцяти ВП-1975: *Марія* (1 місце), *Ганна* (2 місце), *Ольга* (4 місце), *Галина* (5 місце), *Надія* (7 місце), *Наталія* (10 місце);

6. Потребують комплексного вивчення прізвища окремих соціальних груп інших регіонів України, зокрема в порівняльному аспекті.

ЛІТЕРАТУРА

- Антропонімікон села Бурімки Ічнянського району Чернігівської області. URL : <https://ff.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/21.-Moje-selo-kraplynochka-na-karti-1.pdf> (дата звернення: 12.10.2022).
- Варченко І.** До основ наукового вивчення сучасних українських прізвищ. *Редько Ю. К. Довідник українських прізвищ*. Київ : Радянська школа, 1968. С. 3–29.
- Популярні прізвища та імена України : Популярність імен : Пояснення. URL : <https://sites.google.com/site/uaname/popularnist-imen/home> (дата звернення: 10.10.2022).
- Популярні прізвища та імена України : Популярність імен. URL : <https://sites.google.com/site/uaname/popularnist-imen> (дата звернення: 11.09.2022).
- Популярні прізвища та імена України : Популярність прізвищ. URL : <https://sites.google.com/site/uaname/popularnist-prizvis> (дата звернення: 16.10.2022).
- Прадід Ю. Ф.** Матронімічні прізвища (на матеріалі українських варіантів християнських імен). *Українське мовознавство*. 2022-1. Вип. 52. С. 32–43.
- Прадід Ю. Ф.** Патронімічні прізвища (на матеріалі українських варіантів християнських імен). *Українське мовознавство*. 2021. Вип. 1(51). С. 28–45.
- Прадід Ю. Ф.** Типологія прізвищ жителів с. Либохори Стрийського району на Львівщині. *Мови й літератури світу: Зб. наук. праць*. Кривий Ріг. 2022-2. Вип. 1. С. 28–45.
- Редько Ю. К.** Довідник українських прізвищ. Київ : Радянська школа, 1968. 257 с. Рідні. URL : <https://ridni.org/> (дата звернення: 12.10.2022).
- Славутич Є. В.** Військовий костюм в Українській козацькій державі : Уніформологічний словник. Київ, 2012. 171 с.
- Словник української мови : в 11 томах. Київ : Наукова думка, 1970–1980.
- Український словотвір : Словник-довідник. URL : <https://subject.com.ua/ukrmova/derivation/index.html> (дата звернення: 15.10.2022).

REFERENCES

- Antroponikon sela Burimky Ichnyans'koho rayonu Chernihivs'koyi oblasti [Anthroponymicon of Burimka village, Ichnyan district, Chernihiv region]. Retrieved October 12, 2022, from <https://ff.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/21.-Moje-selo-kraplynochka-na-karti-1.pdf>.
- Varchenko, I.** (1968). Do osnov naukovooho vyvchennya suchasnykh ukrayins'kykh prizvyshch [Basis of modern scientific Ukrainian surname studies]. In Red'ko YU. K. Dovidnyk ukrayins'kykh prizvyshch. Kyuyiv : Radyans'ka shkola. S. 3–29 [in Ukrainian].
- Populyarni prizvyshcha ta imena Ukrayiny : Populyarnist' imen : Poyasnennya [Popular surnames and names of Ukraine : Popularity of names : Explanation]. Retrieved October 10, 2022, from <https://sites.google.com/site/uaname/popularnist-imen/home> (data zvernennya : 10.10.2022).
- Populyarni prizvyshcha ta imena Ukrayiny : Populyarnist' imen [Popular surnames and names of Ukraine : name's popularity]. Retrieved September 11, 2022, from <https://sites.google.com/site/uaname/popularnist-imen>.
- Populiarni prizvyshcha ta imena Ukrainy : Populiarnist prizvyshch [Popular surnames and names of Ukraine : Popularity of surnames]. Retrieved October 16, 2022, from <https://sites.google.com/site/uaname/popularnist-prizvis>.
- Pradid, Yu. F.** (2021). Patronimichni prizvyshcha (na materiali ukrainskykh variantiv khrystyianskykh imen) [Patronymic surnames (based on Ukrainian variants of Christian names)]. *Ukrainske movoznavstvo – Ukrainian linguistics* (Issue 1(51), (pp. 28–45) [in Ukrainian].
- Pradid, Yu. F.** (2022-1). Matronimichni prizvyshcha (na materiali ukrainskykh variantiv khrystyianskykh imen) [Matronymic surnames (based on Ukrainian variants of Christian names)]. *Ukrainske movoznavstvo – Ukrainian linguistics* (Issue 52), (pp. 32–43) [in Ukrainian].
- Pradid, Yu. F.** (2022-2). Typolohiia prizvyshch zhyteliv s. Lybokhory Stryiskoho raionu na Lvivshchyni [Typology of surnames of residents of the village. Lybokhori of Stryi District in Lviv Oblast]. *Movy*

y literary svitu : Zb. nauk. Prats – Languages and literatures in the world: A collection of scientific works (Issue 1), (pp. 28–45). Kryvyi Rih [in Ukrainian].

Red'ko, Yu. K. (1968). *Dovidnyk ukrayins'kykh pryzvyshch* [Ukrainian surname catalogue]. Kyiv : Radyans'ka shkola [in Ukrainian].

Ridni [Relatives]. Retrieved October 12, 2022, from <https://ridni.org/>.

Slavutych, Ye. V. (2012). *Viiskovyi kostium v Ukrainskii kozatskii derzhavi : Uniformolohichnyi slovnyk* [Military costume in the Ukrainian Cossack State : Uniformological dictionary]. Kyiv [in Ukrainian].

Slovnyk ukrainskoi movy : v 11 tomakh (1970–1980) [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

Ukrainskyi slovtvir: Slovnyk-dovidnyk [Ukrainian word-formation : reference dictionary]. Retrieved October 15, 2022, from <https://subject.com.ua/ukrmova/derivation/index.html>.